

«НАША ЗЕМЛЯ ХРЕЩЕНА ДАВНІМИ ІМЕНАМИ...» (ХУДОЖНЬО-ЗОБРАЖАЛЬНІ ФУНКЦІЇ МІКРОТОПОНІМІВ У РОМАНІ Р.ФЕДОРІВА «ЄРУСАЛИМ НА ГОРАХ»)

Єременко О., к. філол. н., доцент

Сумський державний педагогічний університет ім.А.С.Макаренка

У статті систематизовано мікротопоніми, вжиті у романі «Єрусалим на горах» Р.Федоріва, з'ясовано їх значення, походження та функції в художньо-образній системі твору та історико-філософській концепції автора.

Ключові слова: мікрооіконім, мікрохоронім, мікрооронім, апелятив, антропонім.

Єременко О.Р. «НАША ЗЕМЛЯ КРЕЩЕНА ДРЕВНИМИ ИМЕНАМИ...» (ХУДОЖЕСТВЕННО-ИЗОБРАЗИТЕЛЬНЫЕ ФУНКЦИИ МИКРОТОПОНИМОВ В РОМАНЕ Р.ФЕДОРОВА «ИЕРУСАЛИМ НА ГОРАХ») / Сумской государственной педагогический университет им. А.С.Макаренко, Украина.

В статье систематизировано топонимы, которые употреблены в романе «Иерусалим на горах» Р.Федорова определено их значение, происхождение и функции в художественно-образной системе произведения и историко-философской концепции автора.

Ключевые слова: микрооиконим, микрохороним, микроороним, апелатив, атропоним.

Yeremenko O.R. MICROTOPONIMS OF THE NOVEL BY R.PHEDOROF «YERUSALEM ON THE MOUNTAINS» / Sumy State Pedagogical University named after A.S.Makarenko, Ukraine.

Have been systematized, their meaning origin and functions in the artistic-figurative system of the novel and the historical-philosophical conception of the author have investigated.

Key words: micro-oikonym, micro-choronim, micro-oronim, apeliatyv, antroponim.

Роман «Єрусалим на горах» Р.Федоріва – це болуча сповідь небайдужого свідка й учасника художньо відтворюваних подій на Західній Україні; це сповнена страждання, але й гордості розповідь про шлях України через Голгофу до Єрусалима; це Голгофа самого письменника... А ще – цей роман уявляється мені бурхливим гірським джерелом з холодною водою, яку п'єш, але не можеш втолити спрагу, тому припадаєш знову і відчуваєш, як підживлюються почуття, розум, бажання працювати.

Часом видається, що «Єрусалим на горах» має якусь магічну силу, бо, вкотре перечитуючи текст (за яким написано вже 6 статей), знову виокремлюєш важливу і цікаву проблему, від якої «відбруньковуються» інші. Авторка цієї статті вже зверталася до проблеми семантичної наповнюваності та особливостей функціонування топонімів у романі. У ході роботи виникла необхідність з'ясувати художньо-зображальні функції мікротопонімів, що й стало метою даного дослідження.

Реалізація мети передбачає вирішення таких завдань:

- систематизувати вжиті у романі мікротопоніми;
- з'ясувати їх значення, походження та функції в художньо-образній системі твору та історико-філософській концепції автора «Єрусалима на горах».

Історіософський роман «Єрусалим на горах» неодноразово привертав увагу літературознавців Ільницького М., Качкана В., Масляник О., Салиги Т., Сидоренка Б., Пагутяк Г., однак жоден із них не торкався проблеми мікротопонімів.

Мікротопонім – власне ім'я (частіше) природного фізико-географічного об'єкта, (рідше) створеного людиною, що має вузьку сферу вживання: функціонує тільки в межах мікротериторії, відоме вузькому колу людей, які живуть поблизу мікрооб'єкта [1, 86]. До мікротопонімів відносяться мікрогідроніми (назви природних чи створених людиною водних об'єктів), мікрооіконіми (назви населених пунктів), мікроороніми (назви хребтів, гір, впадин, долин, ярів, ущелин), мікрохороніми (назви місцевостей), мікроспороди (наприклад, назви криниць, мостів, будок, кордонів тощо).

За походженням мікротопоніми, вжиті у романі «Єрусалим на горах», можна умовно поділити на три групи:

1. Відапелятивні оніми, що утворилися від загальних назв (апелятивів), наприклад, назва поля *Вдовині помірки* походить від апелятива «вдова»; *Козацька могила* – від апелятива «козак»; мікрооронім *Ксьондзів окіп* – від загального іменника «ксьондз»; *Чортова гора* тощо.
2. Окрему групу становлять відантропонімічні назви, тобто ті мікротопоніми, що утворені від власних назв людей. Наприклад, назва села *Черчен* походить від прізвища шляхтича Черченського; урочище *Дмитрова покута* – від антропоніма Дмитро; пагорб *Петрів хрест* названо на честь убитого громом Петра Ориня.

3. До третьої групи відносимо ті мікротопоніми, що дійшли до нас із сивої давнини і часто пов'язані з історичними подіями, найменуваннями родів та древніх народів. Автор «Єрусалима на горах» вживає такі мікротопоніми: мікроороніми – ярки *Татарщина*, пагорб *Вартовня*, сідловини *Билень*, *Андріїв тик*, *Дуб Перуна*; мікрохоронім – *Страдча* // *Стратча долина*; мікроспоруди – *Турецький міст* (у Кам'янці-Подільському), *церква Святого Духа* тощо.

Однак чіткої демаркаційної лінії між означеними групами немає, а межі кожної з них досить умовні, але така класифікація дасть можливість розглянути мікротопоніміку роману у певній логічній послідовності.

Р.Федорів часто вдається до прийому етимологізації онімів, надає їм додаткового (конотативного) значення, що сприяє глибшій експресивності та інформативності тексту. Прозаїк неодноразово нагадує, що наша земля «не безіменна, все, що є на ній, має ім'я, його тільки треба знати» [2, 188]. Герой роману, любитель старовини, пенсіонер Данило Вербень в одному зі своїх альбомів «вимережав стовпцями топоніміку з навколишніх околиць: усі оті язичницькі Бабища, Раїни, Требища, Могилки, Чортові гори, Золоті й Мідні токи, Холерні горби, Страдчі долини» [2, 188]. Він добре розуміє, що ці назви утворюють зв'язок поколінь минулих і прийдешніх, допомагають заглянути в сиву давнину, вчать любити і берегти довкілля.

Вжиті автором мікротопоніми змушують читача думати, «збагатитися і помудріти» [2, 189], шукати і знаходити відповіді на поставлені запитання. Чому, приміром, поле, що раніше називалося *Вдовині помірки*, було перейменоване на чекіста Решетилова? Чому полям, що мали свої імена, у період радянської влади було присвоєно номери? Прозаїк переконує, що мікротопоніми пов'язані з долею людей, які проживали, живуть і будуть жити на ній. Поле мало імено «Вдовині помірки», бо добropорядна сільська громада завжди пам'ятала про обездолених вдів і наділяла «по черзі тій чи іншій жінці якийсь морг поля» [2, 195]. Але прийшов інший час – і за радянської влади з ідеологічних міркувань можновладці-«єфрейтори» назвали його іменем чекіста Решетилова, який упав у бою з бандерівцями. Реставратор Василь Бережан слушно стверджує: «...перейменовували для того, щоб люди забули про те, що колись громада була «великим чоловіком» і мала Бога в серці» [2, 195]. Знищуючи назви, запопадливі службісти намагалися нівелювати і пам'ять людську. Але подібні перейменування і «нумера» на дерев'яних табличках, що мали замінити колишні назви полів, нагадували людям «нумерованих в'язнів у таборах» [2, 194], а ще – депортації, руйнування, смерть, що прийшли у Західну Україну разом із «визволителями» «золотого вересня» 1939 року. Час усе розставляє на свої місця... Пам'ять народу тривка і зберігає імення землі всупереч масовим перейменуванням, особливо популярним у час панування тоталітарної більшовицької системи.

На полі, що називалося «Ксьондзів окіп», нишком поховала Гафія Кукурудз молодого повстанця Зеника. Носила таємницю у серці десятки літ, бо знала, що загрожує родичам бандерівця. І тільки у час «хрущовської відлиги» зважилася принести сумну звістку рідним юнака. Могилку Зеника Гафія не знайшла, бо «роки, як вода, все змили» [2, 168]. Життя і смерть хлопця поєдналися з родючим безкраїм полем, якому приїхали поклонитися рідні: «Тато запалили тоненьку свічку й встромили її поміж груддя жовтої глини; свічка горіла рівно, тихо, лише один раз полуміння хитнувся вправо: може, то вітер із лісу...може, давня куля свиснула...може, мама зітхнула...може, Зеникова душа дихнула на свічку й дала нам знати: я єсьм тут» [2, 169]. Ксьондзів окіп для рідних повстанця стає Зениковим полем-могилою. «Може, він для цього жив, для того й боровся і задля цього загинув, щоб злитися з цим полем. Адже це поле – Україна» [2, 169], – з тугою промовляє мати.

Історія наша закодована в найменнях. Береже її й хоронім *Онїлля* (місцевість, вільна від лісу), де в Страдчій долині височіє Козацька могила, а на ній вічний вартовий – присадкуватий, грубо обтесаний хрест із дуба. Тут, поблизу церкви Святого Духа, поховані її оборонці, що загинули в нерівній боротьбі з польсько-шляхетськими військами 1948 року. А поруч – цвинтар, де 1919 року навіки упокоїлися стрільці Української Галицької армії...

Окремі мікротопоніми, вжиті у романі Р.Федоріва, цілком реальні, наприклад, Чортова гора. Письменник зазначає, що на ній «ростуть трави, яких давним-давно нема на навколишніх луках, і лише на горі вони збереглися з-перед тисячоліття» [2, 191]. У достовірності цього авторка статті переконалася особисто, коли ранньою весною 2004 року побувала на Чортовій горі (поблизу Рогатина, що на Івано-Франківщині) і на власні очі побачила біло-жовте квітуче різнотрав'я, а серед нього – розкішні анемони, занесені до Червоної книги України. Немало подивувала і легенда про Чортову гору, розказана місцевим жителем Володимиром Овсянецьким (1953 р.н., уродженець м.Ходорова, що на Львівщині): «З незапам'ятних часів стояла у Рогатині невелика церква, на одній половині брами якої художник зобразив святого Миколая, що завжди допомагав людям, а на другій – чорта, що чинив шкоду прихожанам. Люди вирішили зняти і спалити частину брами із зображенням нечистого, тому чорти вночі накопали на полі землі та почали нести її, щоб засипати нею Рогатин. Але не донесли, бо заспівали треті півні і нечиста сила, висипавши землю поблизу містечка, зникла. На полі, звідки чорти брали землю, утворився глибокий яр, а поблизу Рогатина виросла гора, яку люди нарекли Чортовою».

Отже, походження відапелятивних мікротопонімів (Вдовині помірки, Козацька могила, Ксьондзів окіп, Чортова гора) трактується автором на основі семантичного зв'язку з назвами певних об'єктів. Прозаїк вживає мікротопоніми, ставлячи їх у залежність від минулого краю, маркуючи ними часопросторовий континуум роману, надаючи переконливої достовірності зображуваним подіям.

Мікротопоніми, утворені від антропонімів, зберегли чимало імен і прізвищ людей, які часом дають вдячний матеріал для історичної ономастики і можуть стати в нагоді при вивченні історії заселення. Саме тоді важливо випрозорити етимологію та семантику назви географічного об'єкта, співвідносячи їх із тими реальними обставинами, що покликали мікротопонім до життя.

Велемовною назвою *Дмитрова покута* нарікає автор «Срусалима на горах» урочище поблизу Черчена, де стояла напівзруйнована церковця. Сільський газда Дмитро сам наклав на себе нелегкий обов'язок сповняти все життя покуту. Який гріх став спонукою до каяття, не знав ніхто з односельчан. Таємниця гріха зійшла з ним у могилу, але покута лишилася, бо серед власного поля все життя власноруч будував Гараздюк церковцю: сам возив каміння, мурував товсті стіни, кував двері і ґрати, увінчав хрестом єдину баню, виклав підлогу шліфованими плитами... Знайшов і маляра, який мав прикрасити церкву образами... А повісивши на стіну перший образ Святого Миколая, старий Дмитро довго і щиро молився. Поштиві й делікатні односельці не допитувалися про скоєний ним гріх, але «стали допитуватися «перші совіти» [2, 371]. Автор зіставляє мудру народну мораль і ницість «визволителів». Незабаром родину Гараздюків було вивезено у Казахстан. А церква стояла серед полів, нагадуючи «про гріхи людські, про покаєння, і про Дмитра Гараздюка, який колись жив серед нас, орав і засівав поле» [2, 371]. Однак темної ночі (сакральний час, коли оживає нечисть!) «наїхали з району комсомольці: лупали стіни й викорчувували з долівки кам'яні плити. Що не здолали ломами, кирками й сокирами – те віддали вогневі» [2, 371]. Письменник персоніфікує Божу обитель: «Церковця корчилася в полум'ї цілий досвіток і цілий день» [2, 371]. З того часу хтось вечорами запалює у зруйнованій святині свічку, що кличе душу Дмитра «на вистраждане й покутне місце», що нагадує людям про їхні гріхи, каяття і духовне очищення. Ясний пломінець свічки освітлює руїни церковці, розлоге поле, а головне – душі людські, сповнюючи їх теплом, вдячністю і пам'яттю про тих, хто уже відійшов за життєвий пруг...

Відантропонімічний мікрооронім *Петрів хрест* теж має незатемнену етимологію: стояв на пагорбі колись тесаний із дуба, «мовби аж обвуглений від часу й дощів» [2, 316] хрест, вкопаний на тому місці, де вбито громом місцевого газду Петра Ориня.

Події, художньо змодельовані у романі, відбуваються у селі Черчен. Конкретно-реальний ойконім – село Черче, що розташоване за 5 км від районного центра Рогатина, зазнає незначної авторської трансформації. Топонімісти стверджують, що назва мікроойконіма Черче походить від поля, що належало монастирю, тобто чернечого [3, 441]. Р.Федорів подає у романі іншу версію: назва села походить від прізвища шляхтича Черченського, який був захоплений мужністю оборонців церкви Святого Духа і задовольнив їхню вимогу – залишити живими жінок і дітей, що згодом заснували поселення.

Отже, відантропонімічні мікротопоніми (Дмитрова покута, Петрів хрест, Черче) автор «наділяє» індивідуальною історичною долею, що тісно пов'язана з життям людей.

Цікаво, що мікротопоніми, якими інкрустований текст роману, найчастіше складаються з іменника і прикметника, як-от: мікроороніми – Монастирський ліс, Кам'яне поле, Страдча долина, Чортова гора, Ксьондзів луг; мікрогідроніми – Золота Липа, Гнила Липа та інші. Деякі з таких мікротопонімів з плином часу втратили іменникову складову і перейшли до розряду субстантивованих: Закривавлена (дорога), Боярське (поле). Ці назви первісно були прикметниками-означеннями при загальних іменниках, але із конкретної ситуації було зрозуміло, про який географічний об'єкт йдеться й без називання іменникової частини, тому вона вийшла із вжитку, а її прикметникова складову субстантивувалася (перейшла до розряду іменників).

Автор здебільшого намагається пояснити походження вжитих мікротопонімів, висуває власні версії, часом спирається на народну етимологію. Приміром, прозаїк припускає, що назва горба «Замок князя Рога» походить від оборонної споруди, бо й досі можна помітити, що його оточують три нитки валів» [2, 247]. Міркуючи над назвою долини – Страдча чи Стратча, – письменник приймає і обґрунтовує кожен з них, адже тут і страждали, і страчували наших предків, які боронили честь, волю й Україну. Окремі мікротопоніми із затемненою етимологією автор не пояснює, як-от: «Андріїв тік», «Билень», «Дуб Перуна», «Татарщина» та інші. Можливо, походять вони із давньоруської і староукраїнської епох, адже історія наша, як зазначає Р.Федорів, «не тільки в древнесховищах», вона «закодована в могилах, у камінні, у кожній бадиліні, земля ціла, немов велетенський мозок, нічого не забула» [2, 248].

Цілком очевидно, що прозаїк, уродженець Івано-Франківської області, неодноразово бував у селі Черче, на Чортовій горі, у церкві Святого Духа, що в Рогатині. З цієї односторонньої дерев'яної церкви, побудованої без жодного цвяха у 1598 р. (датується за написом в інтер'єрі на північній стіні центрального зрубу),

була викрадена в ясир Анастасія Лісовська, яка стала могутньою султаншею Османської імперії Роксоланою.

Основна сюжетна лінія роману Р.Федоріва пов'язана з віднайденням і відновленням фрески у церкві Святого Духа. Вірогідно, що творчим імпульсом до написання «Єрусалима на горах» була реставрація (1980-1983) п'ятирусного ренесансно-барокового іконостасу, створеного у 1650р. на замовлення і коштом Рогатинського братства. На дерев'яній таблиці перед входом на церковне подвір'я зазначено, що церква Святого Духа та її іконостас належить до кола найвизначніших пам'яток давньоукраїнської дерев'яної архітектури та монументально-декоративного мистецтва. З 1983 р. у споруді діє експозиція галицького іконопису, скульптури і різьби XVI – XIX століть. Поблизу церкви справді знаходиться старовинний цвинтар, про який неодноразово згадується і в романі Р.Федоріва.

Чому реально-конкретний мікротопонім – церкву – названо іменем Святого Духа? Чому автор «Єрусалима на горах» обирає саме її центром всесвіту свого роману? Спробуємо відповісти на ці запитання.

Святе – це категорія релігійної свідомості, що «характеризує віру в найвищу визначеність цінностей у їх трансцендентному вимірі – як абсолютну довершеність і передвічну благодатність» [4, 297]. Отже, святе – це божественне, а звідси – «святість» і «священне», тобто наділеність благодаттю. Німецький теолог і релігієзнавець Р.Отто визначає «святе» як «зовсім інше» щодо профанного, як божественне, зустріч з яким викликає у віруючого почуття благоговіння і жаху.

У філософському потрактуванні «дух» – це «самосвідомість людини як суб'єкта пізнання, волі і дії. Поняття не просто психологічне (сукупність функцій свідомості), а й суспільно-історичне: дух як здатність до цілепокладання і перетворювальної діяльності, продукт становлення і розвитку людини, її суспільної практики» [4, 100]. За релігійними уявленнями, дух – це безплотна істота, «надприродна сутність з властивою їй функцією впливу на стани людини, природні явища і сфери» [4, 100]. Таким чином, Святий Дух – це Божий Дух, у християнстві – третя особа (іпостась) Божеств (зображається у вигляді голуба). За Біблією, той, на кого зійде Святий Дух, «отримує інше серце». За уявленнями віруючих, Святий Дух має здатність наділяти людину даром пророкування та відпущення гріхів.

Саме таким незвичайним даром володіє у романі Р.Федоріва художник-реставратор Василь Бережан, який через страх, душевне сум'яття, розуміння власної нікчемності, переосмисливши пройдений відтинок життєвого шляху, врешті-решт очищається й оновлюється духовно. Жителі довколишніх сіл вбачають у ньому Святого, котрий збирає у торбу і відпускає людські гріхи...

Однак Бережан, як і кожна людина, небезгрішний. Відновлюючи у церкві Святого Духа диво-фреску – Голгофу свого краю, – він знімає нашарування з власної душі, позбувається «маски», «потворного горба», що з'являлися в ті миті, коли кривив душею і всупереч власним переконанням змушений був пристосовуватися, бо цього вимагали жорстокі життєві реалії, бо інакше чекала б фізична розправа. Автор роману вкладає в уста художника-реставратора найсокровенніші, найболючіші запитання, що, безсумнівно, терзали і його душу: «Хочете кинути в мене каменем, звинуватити, що довгі роки блукав по світу з горбом, не помічаючи ні його потворності, ні не відчуваючи його тягару?

Хто перший хоче кинути?

Ти? Він? Вони?» [2, 115].

І тут же звучить засторога-прохання, щоб кожен зазирнув у власну душу... На перспективу читацького доосмислення залишає письменник проблему «згорбатілих душ», але його герой зі «зсинцьованою душею» та «зсинцьованим тілом», подолавши власну Голгофу, сягає вершин духовності. Як і на древнього ізографа з нижніх світів, який триста літ тому силою свого таланту, не лякаючись заборон, змалював на стіні церкви трьох мучеників – захисників волі рідного краю, так і на Бережана сходить Святий Дух... Навіть після фізичної розправи він продовжує роботу над відновленням стародавнього мальовидла, бо розуміє, що сотні, тисячі українців скинуть полуду з очей, з подивуванням, благоговінням і жахом споглядаючи Голгофу свого народу. І тоді оживуть у вдячній пам'яті людській мужні оборонці Святого Духа, повстанці ОУН і УПА, невинно убієнні у 1932-1933рр., замордовані по Сибірах і Соловках...

Але «єфрейтори» боялися людської прощі до церкви Святого Духа – фреску було знищено, а її хранителя, поета й історика Павла Ключара, вбито. Перед Бережаном постала понівечена церковна стіна, покряяна карбами, – і він заплакав: «...був це плач і за Павлом, і за фрескою, і за своєю цілолітньою роботою, і був це плач за тими людьми, які жили на стіні, над їхньою мукою, смертю і їхнім криком» [2, 500]. І раптом знову постав перед ним старець-ізограф у білій одежі. Він промовив слова, що цілющими краплинами роси віджили душу митця: «...ти маєш перед собою чисту стіну, маєш пензель, маєш талант, а мучеників у твоєму верхньому світі на нашій землі для нової Голгофи вистачає. Ти чуєш їх біль і крик? Твоє призначення – їх чути. Амінь» [2, 501].

Отже, назва церкви – Святий Дух – набуває оновленого, глибинного, не тільки релігійно-філософського, а й національного звучання, бо символізує духовне самовдосконалення, національну самосвідомість і пам'ять, бо спонукає йти шляхом «до Єрусалиму, що на горах, до висот і до волі...» [4, 501].

Оздобивши текст роману мікротопонімами, Р.Федорів маркує простір подій змістовно наповненими об'єктами, репрезентантами українського світу, що увиразнюють авторську історіософську концепцію національного буття, виступають історико-географічним і духовним реліктом. Мікротопоніми, вжиті у романі «Єрусалим на горах», – це своєрідна «печать віків», скарбниця національної пам'яті, бо «воістину історія наша закодована, в самій землі» [2, 249].

ЛІТЕРАТУРА

1. Подольская Н. Словарь русской ономастической терминологии. – М.: Наука, 1978. – 198 с.
2. Федорів Р. Єрусалим на горах: Роман. – Львів: Червона калина, 1993. – 501 с.
3. Історія міст і сіл Української РСР: В 26 т. Івано-Франківська область. – К.: Інститут історії АН УРСР, 1971. – 639 с.
4. Релігієзнавчий словник / А.Колодний, Б.Лобовик. – К.: Четверта хвиля, 1996. – 392 с.

УДК 821.161. 2Л – 96.091

ГЕНЕРАЛЬНІ ІДЕЇ УКРАЇНСТВА В ІСТОРІОСОФСЬКОМУ БАЧЕННІ ЮРІЯ ЛИПИ

Жифарська І.О., науковий співробітник

Запорізький національний університет

У розвідці інтерпретуються складники національно-визвольної ідеї українців за дослідженням Ю.Липи „Призначення України”

Ключові слова: нація, національна ідея, держава, призначення України, профетизм.

Жифарская И.А. ГЕНЕРАЛЬНЫЕ ИДЕИ УКРАИНСТВА В ИСТОРИОСОФИИ ЮРИЯ ЛИПЫ / Запорожский национальный университет, Украина.

В работе интерпретируются составляющие национально-освободительной идеи украинцев по исследованию Ю.Липы „Предназначение Украины”.

Ключевые слова: нация, национальная идея, государство, предназначение Украины, профетизм.

Zhyfarska I. GENERAL IDEAS OF THE UKRAINIANS IN YURIJ LYPY'S HISTORIOSOPHYC VIEW / Zaporizhzhya National University, Ukraine

The components of the national-liberal idea of the Ukrainians by Y.Lypa's „Ukraine destination” are interpreted in this research.

Key words: the nation, the state, the national idea, Ukraine destination, profethism.

Чільне місце серед речників національної ідеї першої половини 20 століття належить Юрієві Липі. Як зазначає М.Ільницький [1, 29], всі аспекти діяльності Юрія Липи (літературний, громадсько-політичний, лікарський) зводяться до однієї ідеї – призначення України і власне покликання. Своє бачення цього як концепцію національно-визвольної ідеї він висвітлює у історіософській праці „Призначення України”.

Взявши за епіграф до першої частини „Призначення України” слова Р.Кіплінга про причини зникнення без сліду націй, Ю.Липа ключовою думкою проніс їх через свої історіософські праці та художні твори: нації не були приготовані. Законом понад усі закони має стати їхня готовність. Своєю глибокою розвідкою Ю.Липа намагається „підготувати” націю для майбутнього життя, даючи відповіді на причини поразки національно-визвольних змагань, учасником яких був, і називаючи шляхи її розвитку. Оскільки історіософ дає відповіді на питання „хто ми?” і „куди йдемо?”, отже, він артикулює національну ідею українства.

Ю.Липа вважає пізнання генеральних ідей нації (у його термінології – „раси”) найбільшим скарбом для еліти. „Пізнати їх – це пізнати дороги виявлення української збірної енергії. Тільки по таким пізнанні можна говорити про кермування, що є постійною орієнтацією в чужих намірах і в своїх можливостях. Українські генеральні ідеї – це більш чи менш глибокі вияви українського расового „я” [2, 145]. Проте він застерігає від перебільшеного спрощеного схематизму, дефініювання, вважаючи расові ідеї заповідями українців, що виникли з відчуття власної українськості, єдності (організації, історії,